

Sygn. akt II CSK 517/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Iwona Koper

SSN Krzysztof Pietrzykowski

Protokolant Maryla Czajkowska

w sprawie z powództwa "A." Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
z siedzibą w W.

przeciwko O. Spółce Akcyjnej

z siedzibą w P.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 15 maja 2014 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 23 kwietnia 2013 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony pozwanej
na rzecz strony powodowej koszty postępowania kasacyjnego
w kwocie 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 28 września 2012 r. Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego O. S.A. na rzecz strony powodowej „A.” spółki z o.o. kwotę 831.964,86 zł. z ustawowymi odsetkami od dnia 4 marca 2011 r. i kosztami procesu oraz umorzył postępowanie w pozostałej części.

Sąd pierwszej instancji oparł rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych. Powodowa spółka prowadzi trzy stacje paliw w odniesieniu do których zawarła ze stroną pozwaną szczegółowo opisane w ustaleniach faktycznych umowy franszyzy: nr 53/2003 z dnia 19 grudnia 2003 r., nr 75/2004 z dnia 15 lipca 2004 r. i nr 285/2007 z dnia 11 października 2007 r. zmienione częściowo aneksami z dnia 31 grudnia 2007 roku, obowiązującymi od dnia 1 stycznia 2008 roku. Stosownie do tych umów pozwana Spółka zobowiązała się dostarczać powódce wyszczególnione w umowach paliwa za cenę ustaloną w dniu zamówienia paliwa na stację w sposób szczegółowo w umowie wskazany - tak zwaną cenę referencyjną powiększoną o marżę, podatki i opłaty należne Skarbowi Państwa. W umowach ustalono ponadto marżę pozwanej Spółki, o jaką miała być powiększona cena referencyjna paliwa.

W załączniku do wskazanych wyżej umów - oznaczonym nr 3, w art. IV, paragrafie 5 ust. 2 strony ustaliły, że w przypadku wprowadzenia przez właściwe władze powszechnie obowiązujących przepisów prawa nakładających na producentów, sprzedawców lub innego rodzaju dystrybutorów paliw nieznaną dotąd obowiązki fiskalne lub inne obowiązki kosztowe, O. może zwiększyć cenę referencyjną o takie koszty, jakie poniósł w związku z wprowadzeniem nowych przepisów prawa. W dacie podpisania umowy franszyzy nr 285/2007 z dnia 11 października 2007 r. oraz aneksów z dnia 31 grudnia 2007 r. do pozostałych dwóch umów zawartych w 2003 i 2004 roku obowiązywała już (od dnia 1 stycznia 2007 roku) ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 roku o biokomponentach i paliwach ciekłych oraz rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 15 czerwca 2007 r. w sprawie Narodowych Celów Wskaźnikowych na lata 2008-2013 (Dz.U.2007.110.757) - od dnia 25 czerwca 2007 roku. Natomiast w dniu 24 stycznia 2008 roku weszło w życie

rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 27 grudnia 2007 r. w sprawie wartości opałowej poszczególnych biokomponentów i paliw ciekłych (Dz. U. Nr 3, poz. 12). Sąd ustalił dalej, że umowy franczyzy o tożsamej treści podpisywane były przez pozwaną Spółkę także z innymi franczyzobiorcami na terenie całego kraju do końca 2008 r. Projekt umów i aneksów został przygotowany przez stronę pozwaną, W czasie ich podpisywania przez franczyzobiorców strona pozwana nie była jeszcze w stanie oszacować kosztów dodawania do paliw biokomponentów, choć już dodawała do paliw tego rodzaju składniki oraz ich wpływ na koszty produkcji paliw dostarczanych franczyzobiorcom na podstawie umów. Dopiero po opracowaniu w 2008 r. raportu obrazującego koszty ponoszone przez pozwaną w związku z obligatoryjnym dodawaniem biokomponentów do paliw, strona pozwana podjęła w listopadzie 2008 r. decyzję, aby kosztami tymi obciążyć franczyzobiorców, nie przedstawiając im jednak kalkulacji podwyżki ceny referencyjnej z uwagi na potraktowanie jej jako tajemnicy handlowej. Trzema pismami z dnia 21 stycznia 2009 r. pozwana Spółka poinformowała powódkę, że poczynając od tego dnia zwiększa cenę referencyjną dostarczanego paliwa o kwotę 50 zł za 1 m³. W treści tego pisma pozwana powołała się na wynikający z ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych oraz z rozporządzenia z dnia 15 czerwca 2007 r. obowiązek stosowania biokomponentów według poziomu określonego w Narodowych Celach Wskaźnikowych (dalej jako NCW), co wiązało się dla pozwanej – producenta paliw z określonymi kosztami, które do tej pory nie zostały uwzględnione w cenie paliwa. Powodowa spółka od początku kwestionowała dopuszczalność oraz istnienie w świetle wiążących strony postanowień umów franczyzy podstawy prawnej do jednostronnego dokonania powyższej podwyżki ceny paliwa, oświadczając pismem z dnia 30 stycznia 2009 r., złożonym stronie pozwanej, że nie wyraża zgody na jednostronną zmianę treści zawartych umów w tym zakresie. W okresie od dnia 29 stycznia 2009 r. do października 2010 r. strona pozwana dostarczała powódce paliwa, wystawiając za nie faktury VAT obejmujące podwyższoną cenę. Powódka płaciła pozwanej podwyższoną cenę paliwa, ale jednocześnie poczynając od lutego 2009 r. doręczała pozwanej pisma zawierające wykaz faktur VAT za dostarczone paliwo twierdząc, że zostały one wystawione niezgodnie z zawartymi umowami franczyzy z uwagi na podwyższoną

bezprawnie cenę dostarczanych paliw oraz wzywając stronę pozwaną do natychmiastowej korekty wymienionych faktur VAT i niezwłocznego uregulowania powstałej nadpłaty ceny. Uiszczona przez powodową Spółkę kwota obejmująca podwyżkę ceny wyniosła w okresie wskazanym w pozwie 831.964,86 zł brutto (z podatkiem VAT). Według dalszych ustaleń Sądu Okręgowego pozwana Spółka nie udowodniła rozmiaru kosztów (wydatków) poniesionych w związku z wprowadzeniem ustawowego obowiązku dodawania do produkowanych paliw biokomponentów w celu realizacji ustalonych przepisami prawa i obowiązujących w kolejnych latach kalendarzowych NCW. Dowodu na poniesienie tych kosztów nie mógł stanowić, zdaniem Sądu Okręgowego, dołączony do odpowiedzi na pozew niepodpisany wydruk komputerowy, bo nie stanowił on nawet dowodu z dokumentu prywatnego w rozumieniu przepisów k.p.c. Okoliczność ta wymagała wiadomości specjalnych, jednakże brak było podstaw do dopuszczenia z urzędu dowodu z opinii biegłego sądowego na te okoliczności, a strona pozwana takiego wniosku nie złożyła.

Dokonując oceny prawnej ustalonego stanu faktycznego, Sąd Okręgowy po dokonaniu wykładni postanowienia umownego zawartego w art. IV paragrafie 5 ust. 2 załącznika nr 3 do umów franczyzy łączących strony doszedł do przekonania, że pozwana Spółka nie była uprawniona w jego świetle do jednostronnego dokonania z dniem 29 stycznia 2009 roku podwyżki ceny dostarczanych powodowi paliw o 50 złotych za 1 m³, albowiem przepisy przewidujące obowiązek dodawania do paliw biokomponentów zaczęły obowiązywać jeszcze przed zawarciem przez strony umowy franczyzy nr 285/2007 z dnia 11 października 2007 r. oraz przed podpisaniem aneksów z dnia 31 grudnia 2007 roku do dwóch wcześniejszych umów franczyzy z 2003 i 2004 roku. Przepisy te nie stanowiły więc nowych i nieznanych stronom w dniu zawierania tych aneksów (31 grudnia 2007 roku) przepisów nakładających na pozwaną Spółkę obowiązki kosztowe, które pozwana mogła uwzględnić w cenie referencyjnej paliwa przez jej jednostronne podwyższenie. Sąd Okręgowy podkreślił, że pozwany nie zakwestionował w odpowiedzi na pozew wyliczonej przez powoda kwoty stanowiącej różnicę między starą i nową ceną referencyjną pomnożoną przez ilość dostarczonego paliwa w okresie objętym żądaniem pozwu. Sąd nie uwzględnił argumentacji pozwanej Spółki, że podwyższenie ceny referencyjnej paliw było

uzasadnione ekonomicznie i prawnie, albowiem dopiero poczynając od dnia 1 stycznia 2008 roku pozwana Spółka jako producent paliw była zobligowana, realizując NCW ustalony powszechnie obowiązującymi przepisami, dodawać do paliw biokomponenty, których wartość opałowa została normatywnie ustalona dopiero w rozporządzeniu Ministra Gospodarki z dnia 27 grudnia 2007 r. w sprawie wartości opałowej poszczególnych biokomponentów i paliw ciekłych (Dz. U. Nr 3, poz. 12), obowiązującym od 28 stycznia 2008 roku, a więc już po podpisaniu aneksów z dnia 31 grudnia 2007 roku. W ocenie Sądu Okręgowego powództwo zasługiwało na uwzględnienie na podstawie art. 410 § 2 k.c., albowiem w świetle łączących strony umów franczyzy powodowa spółka „A.” nie była zobowiązana do uiszczania kwoty stanowiącej równowartość wprowadzonej jednostronnie przez pozwanego podwyżki ceny dostarczanego paliwa. Sąd Okręgowy wskazał przy tym, że z treści pism wzywających pozwaną do korekty faktur VAT za dostarczone paliwo i uregulowania narastającej nadpłaty wynika, że powódka świadczyła z zastrzeżeniem zwrotu spełnionego nienależnie świadczenia, co w świetle art. 411 punkt 1 k.c. uprawniało ją następnie do dochodzenia zgłoszonego w niniejszej sprawie roszczenia kondykcijnego.

Wyrokiem z dnia 23 kwietnia 2013 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację strony pozwanej, dzielając w pełni ustalenia faktyczne Sądu Okręgowego oraz wywiedzione nich oceny i wnioski prawne.

W skardze kasacyjnej strona pozwana, zaskarżając wyrok w całości, zarzuciła naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 405 k.c. w związku z art. 410 § 1 k.c. w związku z art. 86 ust. 1 ustawy o podatku od towarów i usług oraz przepisów prawa procesowego, tj. art. 309 k.p.c., art. 299 i 230 k.p.c. oraz art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.p.c., art. 227 i art. 229 w zw. z art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. Formułując powyższe zarzuty wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Pierwszoplanowe znaczenie dla oceny trafności wywiedzionej skargi kasacyjnej ma ocena dopuszczalności - w świetle łączących strony umów franczyzy,

a ściślej w świetle art. IV paragrafu 5 ustęp 2 załącznika nr 3 do tych umów zatytułowanego „Podatki”- dokonania przez pozwanego- w drodze jednostronnego oświadczenia woli - zmiany wiążących strony umów franszyzy przez podwyższenie ceny referencyjnej dostarczanego paliwa o 50 złotych za 1 m³ poczynając od stycznia 2009 roku. Ocenę niedopuszczalności tego rodzaju jednostronnej zmiany umowy dokonaną przez Sąd Apelacyjny skarżący kwestionuje w skardze kasacyjnej zarzutem naruszenia prawa materialnego, a to art. 65 § 1 i 2 k.c. przez pominięcie celu opisanego postanowienia umowy, jakim było, zdaniem skarżącego, umożliwienie pozwanemu uwzględnienia w cenie dostarczanego powodowi paliwa niemożliwych do oszacowania w dniu 31 grudnia 2007 roku kosztów produkcji paliwa związanych z obowiązkiem dodawania do niego biokomponentów nałożonym na pozwanego przez przepisy ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych.

Art. 65 § 1 k.c. przewiduje, że oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje. Stosownie do art. 65 § 2 k.c. w umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu. Podzielić należy przedstawione w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku oraz w skardze kasacyjnej pozwanego ogólne uwagi odnoszące się do wypracowanych w orzecznictwie i nauce prawa zasad prawidłowej wykładni umów. Dokonując wykładni pisemnego postanowienia umownego, a więc przeprowadzając operację intelektualną zmierzającą do ustalenia znaczenia złożonych przez strony oświadczeń woli zawartych w umowach franczyzy, Sąd Apelacyjny trafnie wyszedł od analizy treści spornego postanowienia. Przypomnieć w związku z tym należy, że w art. IV paragrafu 5 ustęp 2 załącznika nr 3 do tych umów zatytułowanego „Podatki” strony ustaliły, że w przypadku wprowadzenia przez właściwe władze powszechnie obowiązujących przepisów prawa nakładających na producentów, sprzedawców lub innego rodzaju dystrybutorów paliw nieznanе dotąd obowiązki fiskalne lub inne obowiązki kosztowe, O. może zwiększyć cenę referencyjną o takie koszty, jakie poniósł w związku z wprowadzeniem nowych przepisów prawa.

Sąd Apelacyjny wskazał, że jednostronne podwyższenie przez pozwanego ceny paliw byłoby dopuszczalne, gdyby podwyżka ta stanowiła konsekwencję wprowadzenia po dniu podpisania umów, a więc po dniu 31 grudnia 2007 roku, takich przepisów prawa, które w powyższej dacie nie obowiązywały, a nadto nakładały na stronę pozwaną nowe, dotychczas nieznane żadnej stronie umowy obowiązki rzutujące na rozmiar obciążeń fiskalnych lub innych kosztów związanych z działalnością gospodarczą strony pozwanej. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie sposób przyjąć, aby tego rodzaju nowym i nieznanym przed dniem 31 grudnia 2007 roku obowiązkiem był obowiązek dodawania do produkowanych paliw biokomponentów, skoro wynikał on z przepisów ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 roku o biokomponentach i paliwach ciekłych (Dz. U. nr 3, poz. 12), obowiązującej od dnia 1 stycznia 2007 roku oraz z rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 15 czerwca 2007 r. w sprawie Narodowych Celów Wskaźnikowych na lata 2008-2013 (Dz.U. nr 110, poz. 757) obowiązującego od dnia 25 czerwca 2007 roku. Sąd Apelacyjny dokonując wykładni wskazanego postanowienia umownego nie dopuścił się naruszenia wypracowanych w doktrynie i orzecznictwie subiektywnych i obiektywnych kryteriów interpretacji treści umowy, nie dopuścił się więc zarzucanego przez skarżącego naruszenia art. 65 § 1 i 2 k.c., skoro wskazał, że w pierwszym rzędzie należało ustalić, czy obie strony w ten sam sposób rozumieją złożone oświadczenia woli, a dopiero w razie rozbieżności zastosować obiektywne kryteria wykładni czyli ustalić, jak oświadczenie to rozumiał powód, a w zasadzie, jak rozumieć je powinien w wyniku dokonania starannych i rozumnych zabiegów interpretacyjnych. Strony niewątpliwie odmiennie rozumiały sens przedmiotowego postanowienia umownego w odniesieniu do kwestii możliwości jednostronnego podwyższenia przez pozwanego ceny paliwa o koszty związane z dodawaniem do paliwa biokomponentów, których obowiązek poniesienia wynikał z istniejących już w dacie podpisania umów regulacji prawnych (ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 roku o biokomponentach i paliwach ciekłych oraz rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 15 czerwca 2007 r. w sprawie Narodowych Celów Wskaźnikowych na lata 2008-2013), aczkolwiek według twierdzeń pozwanego dokładny ich rozmiar nie był jeszcze w dniu 31 grudnia 2007 roku znany. Odróżnić należy istnienie wynikającego z przepisów prawa obowiązku

poniesienia określonych kosztów produkcji paliwa od ustalenia faktycznych rozmiarów tych kosztów (wydatków) i możliwości ich przerzucenia na kontrahenta zgodnie z obowiązującą strony umową. Przedmiotem sporu, co należy powtórzyć, była nie tyle wysokość poniesionych przez pozwanego kosztów produkcji paliwa w związku z obowiązkiem dodawania biokomponentów do paliw i co za tym idzie zasadność rozmiaru (skali) podwyżki ceny, ile sama możliwość jednostronnego podwyższenia przez pozwanego ceny paliwa przy braku zmiany treści łączącej strony umowy franszyzy. Odmowa zakwalifikowania załączonego do odpowiedzi na pozew wydruku komputerowego zawierającego kalkulację kosztów dodawania biokomponentów do paliw (k. 1875 akt) jako dopuszczalnego środka dowodowego zmierzającego do uzasadnienia rozmiaru podwyżki ceny paliwa o 50 zł za 1 m³ nie miała wpływu na wynik sprawy, skoro nie rzutowała, przy przyjętej przez Sąd koncepcji rozstrzygnięcia, na treść wyroku. Zarzut naruszenia art. 309 k.p.c. nie zasługiwał więc na uwzględnienie. Podzielić należy wykładnię wskazanego postanowienia umownego dokonaną przez Sąd Apelacyjny także z tej przyczyny, że wbrew teom pozwanego, dokonując wykładni Sąd Apelacyjny nie stracił z pola widzenia celu tego postanowienia, jakim było uelastycznienie formuły ceny referencyjnej paliw. Sąd wyraźnie wskazał, że skoro w postanowieniu tym jest mowa o wprowadzeniu przez ustawodawcę nieznanymi dotąd (czyli do daty podpisania aneksów do umów franszyzy - 31 grudnia 2007 roku) obowiązków fiskalnych lub „kosztowych” obciążających O. S.A., to chodzi o takie obowiązki (ciężary), których ani powód ani pozwany nie byli w dacie podpisania aneksów do umów świadomi, o których w tej dacie nie wiedzieli, a nie o takie obowiązki, o których pozwany jako profesjonalny podmiot zajmujący się produkcją paliw wiedział (bo przewidywały je obowiązujące już przepisy, a mianowicie opisana wyżej ustawa i rozporządzenie wykonawcze), a jedynie nie był w stanie określić ich dokładnego rozmiaru (skali wzrostu kosztów produkcji paliwa). Skarżący bezpodstawnie zarzuca dokonanie przez Sąd Apelacyjny interpretacji wskazanego postanowienia umownego bez uwzględnienia jego celu, jakim miało być uelastycznienie formuły ceny referencyjnej paliw i zapobieżenie konieczności aneksowania umów w sytuacji pojawienia się nowych dotąd nieznanymi obowiązków fiskalnych i kosztowych. Skoro bowiem obowiązek dodawania

do paliw biokomponentów nie był takim „nieznanym” w dacie zawarcia aneksów obowiązkiem, to argumentacja pozwanego zawarta w skardze kasacyjnej odnosząca się do ocenianego zarzutu naruszenia prawa materialnego - art. 65 k.c. jest chybiona.

Nietrafność omówionego wyżej zasadniczego zarzutu skargi kasacyjnej dotyczącej naruszenia art. 65 k.c., implikuje konieczność odniesienia się do zarzutów koncentrujących się wokół naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 405 k.c. w związku z art. 410 § 2 k.c. przez ich błędne, zdaniem skarżącego, zastosowanie w rozpoznawanej sprawie. Sprowadzają się one po pierwsze do tezy pozwanego o niedopuszczalności dochodzenia przez powoda roszczenia na wskazanej podstawie prawnej w sytuacji, gdy strony wiąże ważna umowa franszyzy, a po drugie do zarzutu nie wykazania przez powoda przesłanek bezpodstawnego wzbogacenia, w tym przede wszystkim przesłanki zubożenia powoda, który to zarzut skarżący łączy z procesowym zarzutem naruszenia art. 232 k.p.c. w związku z art. 6 k.c. przez niewłaściwe rozłożenie przez Sąd Apelacyjny ciężaru dowodu.

Pierwszy z podniesionych zarzutów trzeba odnieść do okoliczności rozpatrywanej sprawy. Sąd Apelacyjny akcentował, że nienależna w rozumieniu przepisów k.c. była tylko ta część świadczenia pieniężnego powoda z tytułu ceny dostarczonego przez pozwanego paliwa, która nie znajdowała oparcia w treści łączących strony umów franszyzy. Pozwany kwestionuje ten pogląd twierdząc, że przepis art. 410 § 2 k.c. nie może znaleźć zastosowania z uwagi na to, że strony łączy ważny stosunek zobowiązaniowy, z którego powód wywodzi swoje roszczenie i powód mógłby co najwyżej dochodzić odszkodowania z tytułu nienależytego wykonania przez pozwanego umowy franszyzy, a nie roszczenia kondykcyjnego. Pogląd ten nie jest uzasadniony. W judykaturze wielokrotnie wskazano na możliwość dochodzenia roszczenia z tytułu świadczenia nienależnego, jeżeli określona część świadczenia pieniężnego dłużnika ze stosunku zobowiązaniowego nie ma podstawy prawnej w ustawie lub w postanowieniach łączącej strony umowy. W wyroku z dnia 27 lutego 2004 roku (V CK 293/03, OSNC 2005, nr 3, poz. 51) Sąd Najwyższy wskazał, że zapłacona przez kupującego cena towaru w zakresie obejmującym podatek od towarów i usług ustalony niezgodnie z obowiązującymi przepisami jest świadczeniem nienależnym. Uiszczone przez

kredytobiorcę odsetki od kredytu naliczone przez bank stanowią w części przewyższającej kwotę wynikającą z postanowień umowy kredytu także świadczenie nienależne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2001 r., V CKN 769/00, OSNC 2001, nr 11, poz.166). Za świadczenie nienależne w rozumieniu art. 410 § 2 k.c. uznał także Sąd Najwyższy pobraną obok ceny samochodu kwotę tytułem podatku obrotowego (uchwała z dnia 6 marca 1991 r., III CZP 2/91, OSNC 1991, nr 7, poz. 93) oraz opłaty leasingowe w wysokości nie znajdujące oparcia w treści łączącej strony umowy leasingu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2008 I CSK 224/08, niepubl.). W uchwale z dnia 23 grudnia 1987 r. (III CZP 77/87, OSNC 1989, nr 6, poz. 92) Sąd Najwyższy stwierdził, że kwoty pobrane przez państwowe jednostki organizacyjne zarządzające domami wielomieszkaniowymi od właścicieli lokali mieszkalnych, tytułem kosztów eksploatacji i remontów - wysokości przekraczającej stawki określone w umowach sprzedaży- podlegają zwrotowi stosownie do przepisów o nienależnym świadczeniu (art. 410-411 k.c.) bądź też zaliczeniu na poczet należności przyszłych. Z tych przyczyn argumentacja skarżącego o niedopuszczalności dochodzenia przez powoda uiszczonej bez podstawy prawnej części ceny dostarczonego paliwa nie zasługuje na uwzględnienie. Zwrócić ponadto należy uwagę na to, że powód wyraźnie wskazał w pozwie, że dochodzi roszczenia kondykcijnego, a nie roszczenia odszkodowawczego, co ma znaczenie z uwagi na zasadnicze różnice między roszczeniem o zwrot świadczenia nienależnego i roszczeniem o naprawienie szkody wyrządzonej niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem zobowiązania. Celem roszczenia kondykcijnego nie jest wyrównanie szkody wyrządzonej bezprawnym i zawinionym zachowaniem kontrahenta niezgodnym z treścią łączącego strony zobowiązania, lecz odzyskanie korzyści, która bez podstawy prawnej przeszła z majątkuubożonego do majątku wzbogaconego.

W odniesieniu do kolejnego zarzutu – błędnego zastosowania art. 405 w związku z art. 410 § 2 k.c. przez wadliwe przyjęcie przez Sąd drugiej instancji, iż powód udowodnił powstanie po jego stronie stanu ubożenia mimo, że nie wykazał, aby podwyżka ceny paliwa doprowadziła do spadku marży powoda, wskazać należy, że w nauce prawa cywilnego dominuje stanowisko, że nienależne

świadczenie jest szczególnym przypadkiem bezpodstawnego wzbogacenia, przy czym kodeks cywilny kładzie akcent na wadliwość podstawy prawnej lub brak podstawy prawnej świadczenia zubożonego. Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą skargę podziela sformułowany w judykaturze pogląd, iż sam fakt spełnienia nienależnego świadczenia uzasadnia roszczenie o jego zwrot. W takim też przypadku nie zachodzi potrzeba badania, czy i w jakim zakresie spełnione świadczenie wzbogaciło osobę, na rzecz której świadczenie zostało spełnione, jak również czy majątek spełniającego świadczenie uległ zmniejszeniu. Uzyskanie nienależnego świadczenia wypełnia bowiem przesłankę powstania wzbogacenia, a spełnienie tego świadczenia przesłankę zubożenia (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 9 sierpnia 2012 r., V CSK 372/11, niepubl., z dnia 24 listopada 2011 r., I CSK 66/11, niepubl.). Z chwilą spełnienia świadczenia nienależnego powstaje roszczenie kondykcyjne, którego treścią jest obowiązek dokonania czynności faktycznej lub prawnej stanowiącej świadczenie przeciwne do spełnionego i takiej też treści roszczenia powód dochodził w rozpatrywanej sprawie.

W ustalonych okolicznościach sprawy nie może także zostać uwzględniony, wobec postawy procesowej skarżącego prezentowanej w toku postępowania, zarzut naruszenia przez Sąd Apelacyjny art. 405 w związku z art. 410 § 2 k.c. w związku z art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U.2011.177.1054 j.t.) przez błędne niezastosowanie art. 86 ust. 1 przytoczonej ustawy i przyjęcie, że powód jest zubożony, a pozwany wzbogacony w zakresie podatku od towarów i usług obliczonego od kwoty stanowiącej podwyżkę ceny paliwa. Art. 86 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług przewiduje, że w zakresie, w jakim towary i usługi są wykorzystywane do wykonywania czynności opodatkowanych, podatnikowi, o którym mowa w art. 15, przysługuje prawo do obniżenia kwoty podatku należnego o kwotę podatku naliczonego, z zastrzeżeniem art. 114, art. 119 ust. 4, art. 120 ust. 17 i 19 oraz art. 124. Przytoczonym zarzutem nie zastosowania tej regulacji w rozpatrywanej sprawie pozwany kwestionuje zasądzenie na rzecz powoda dochodzonej pozwem należności w całości w sytuacji, w której, w ocenie skarżącego, ani powód nie jest zubożony o równowartość podatku od towarów i usług, ani też pozwany nie jest o nią wzbogacony. Wskazany zarzut

materialnoprawny wiąże się z zarzutem procesowym naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 227 i 229 w związku z art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. przez zastosowanie prekluzji dowodowej do argumentacji prawnej pozwanego dotyczącej nieuzasadnionego, zdaniem pozwanego, podwyższenia przez powoda dochodzonej pozwem kwoty o podatek od towarów i usług, która to argumentacja zawarta została w pismach procesowych pozwanego złożonych w dalszym toku postępowania oraz w apelacji. Oba powyższe zarzuty są bezpodstawne.

W pierwszym rzędzie podnieść należy, że niniejsze postępowanie toczyło się według przepisów postępowania odrębnego w sprawach gospodarczych, tak więc na pozwanym spoczywał zgodnie z art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. obowiązek przytoczenia wszelkich twierdzeń, zarzutów i dowodów przeciwko żądaniu pozwu już w odpowiedzi na pozew pod rygorem uznania ich za sprekludowane. W postępowaniu w sprawach gospodarczych pozwany traci prawo powoływania twierdzeń, zarzutów oraz dowodów na ich poparcie, niepowołanych w odpowiedzi na pozew, bez względu na ich znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy chyba że wykaże, iż ich powołanie w odpowiedzi na pozew nie było możliwe albo że potrzeba powołania wynikała później (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2004 r., III CZP 115/03, OSNC 2005, nr 5, poz. 77). W odpowiedzi na pozew (k. 1862-1866 akt sprawy) pozwany nie zakwestionował wysokości dochodzonej przez powodową Spółkę kwoty 831.964,86 zł. stanowiącej iloczyn podwyżki ceny i ilości paliwa dostarczonego w okresie objętym żądaniem pozwu, zawierającej, co należy podkreślić, także podatek od towarów i usług, nie zakwestionował więc faktu włączenia do dochodzonego roszczenia także podatku od towarów i usług uiszczzonego przez powoda na podstawie wystawionych przez pozwanego faktur. Podstawa faktyczna powództwa obejmowała, przypomnieć należy, twierdzenie powoda, że spełnił on bez oparcia w umowie łączącej strony, ale wskutek żądania pozwanego i z obawy przed konsekwencjami nie uiszczenia ustalonej przez pozwanego nowej ceny, świadczenie pieniężne obejmujące podwyżkę ceny paliwa narzuconą przez pozwanego (zawierające także należny od tej podwyżki podatek od towarów i usług) na podstawie faktur VAT wystawionych przez pozwanego. Wobec braku w odpowiedzi na pozew zarzutów i wniosków dowodowych pozwanego odnoszących się do operacji podatkowych powoda

w zakresie podatku od towarów i usług, Sąd Okręgowy nie poczynił jakichkolwiek ustaleń faktycznych co do tego, ile wyniósł podatek od towarów i usług zapłacony przez powoda w okresie objętym pozwem od kwoty podwyżki ceny paliwa na podstawie faktur wystawionych przez pozwanego oraz czy powód faktycznie dokonał i w jakim zakresie odliczenia kwoty podatku od towarów i usług naliczonego w fakturach wystawionych przez pozwanego w zakresie odnoszącym się do podwyżki ceny paliwa od kwoty podatku należnego.

Rację ma skarżący, że przewidziana w art. 479¹⁴ § 2 k.p.c. prekluzja dotyczy twierdzeń, zarzutów i dowodów, a nie argumentacji prawnej. Zarzuty niewłaściwej wykładni lub zastosowania prawa materialnego muszą mieć jednak oparcie w poczynionych przez Sąd meriti w następstwie niespóźnionych twierdzeń i dowodów zgłoszonych przez pozwanego ustaleniach faktycznych dotyczących rozmiaru tego podatku, zakresu ewentualnego zmniejszenia przez powoda ciężącego na nim obowiązku podatkowego a także w rozważaniach prawnych dotyczących rozmiarów dochodzonego przez powoda roszczenia. Związanie Sądu Najwyższego podstawą faktyczną zaskarżonego wyroku, która takich ustaleń nie zawiera, nie pozwala na odniesienie się do sformułowanego wyżej zarzutu naruszenia prawa materialnego.

W tym stanie rzeczy, skarga kasacyjna pozwanego podlegała jako bezzasadna oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. O kosztach postępowania kasacyjnego na rzecz powoda orzeczono na podstawie art. 98 i art. 99 w związku z art. 108 w związku z art. 398²¹ k.p.c.